

שמיני עצרת – שמחת תורה

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הושענא רבה ושמחת תורה

היום השביעי של חג הסוכות הוא "הושענא רבה". הסיבה שנקרא כך אומר רבנו בחיי: שהוא יום העשרים ושישה מבריאת העולם, כמניין שם 'הויה', שנקרא 'שם רבה'. הוא גם היום ה-51 (נ"א) מראש חודש אלול והוא חותם את הימים הנוראים שניתנו לעם ישראל, ולכן אנו מבקשים מהקב"ה "הושענא נא" - הושע אותנו וחתום אותנו לחיים טובים ולשלום בגמר ה-נ"א יום שבהם התאמצנו והתפללנו שהתפילות לא תהיינה לריק ח"ו. רבים נוהגים לערוך סדר לימוד מיוחד בלילה זה, לקרוא את ספר דברים ולקרוא כל ספר תהילים, כדי להוסיף עוד מעט זכויות לפני החתימה הגורלית. ביום הזה, מרבים בתחנונים, אומרים הושענות וחובטים ערבות, כדי למלט את נפשנו מדין קשה.

מסופר על רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל: שמתחילת ליל הושענא רבה, הייתה הנהגתו באימה ויראה, כבימים הנוראים. ועסק רוב שעות הלילה באמירת תהילים בהתעוררות רבה. ואף בימי זקנותו, קם ממשכבו כמה פעמים לאמירת תהילים וכן ציווה לבני ביתו. ולא נחה דעתו כלל מביקורי החג בלילה זה, וגם עם הבאים לקבל פניו לכבוד החג, מיעט מאוד בשיחה, ועסק באמירת תהילים. לאחר הושענא - הוא היום האחרון של חג הסוכות, מגיע חג שמיני עצרת - שהוא יו"ט בפני עצמו ומוסיפים בו ברכת 'שהחיינו'. 'עצרת' מלשון לעצור, דהיינו הקב"ה מבקש כביכול מעם ישראל מתוך חיבה לעמו, לשהות עוד קצת במחיצתו וכותב המדרש שה' כביכול אומר 'קשה עליי פרידתכם' - במהלך כל חג הסוכות כל יום הקרבנו פרים כנגד כל האומות בסה"כ 70 פרים, ובשמיני עצרת מקריבים פר אחד בלבד כנגד עם ישראל. (מתקופת הגאונים) לפני כ-1000 שנה) צורף לחג זה גם עניין 'שמחת תורה' - לְגַמְרָה (סיום) של התורה.

ידועות מילות השיר - 'שישו ושמחו בשמחת תורה', ולכאורה היה צריך לומר 'בשמחתנו בתורה' על שזכינו לְגַמְרָה? מתרץ ה'בית אברהם' זצ"ל, כשהתורה רואה כמה אנו שמחים ורוקדים איתה, היא שמחה על זה שהגויים לא הסכימו לקבלה, והיא זכתה להיות נחלתם של עם ישראל, שיודעים להוקיר ולכבד אותה כראוי.

אומר מרן (שו"ע או"ח סי' תרס"ח ס' ב): שְׁחֲרִית מוֹצֵי־אֵין שְׁלֹשָׁה סְפָרִים, וְקוֹרֵין בְּאֶחָד מִזֵּאת הַבְּרָכָה עַד סוֹף הַתּוֹרָה; וּבְשָׁנֵי, בְּרֵאשִׁית עַד אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת; וּבְשְׁלִישִׁי, בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרָת. מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים לְהוֹסִיף "חַתָּן מֵעוֹנָה" שְׁקוֹרָא בַתּוֹרָה עַד "וְאֵתָה עַל בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרוֹךְ", וְאַחֵר כֵּן "חַתָּן תּוֹרָה", חוֹזֵר וְקוֹרָא מִתְחִילַת פִּרְשֵׁת וְזֵאת הַבְּרָכָה, עַד סוֹפָה, וּמִבְּרֵךְ לִפְנֵיהּ וְלֵאחֲרֵיהּ. וּמִיד אַחֲרָיו בְּסֵפֶר תּוֹרָה הַשְּׁנִי בְּפִרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית - "חַתָּן בְּרֵאשִׁית", קוֹרָא עַד "אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת", וּמִבְּרֵךְ גַּם כֵּן לִפְנֵיהּ וְלֵאחֲרֵיהּ (יֵלֵק"י מוֹעֵדִים).

משהגיע רבי זושא מאניפולי ביום שמחת תורה לפסוק (וזאת הברכה לג, ג): "אף חָבַב עַמִּים כָּל קִדְשָׁיו בְּיָדָךְ וְהֵם תָּכֹו לְרַגְלְךָ יֵשָׁא מִדְּבַרְתֶּיךָ". התייפח ופירש: "אף

חָבַב עַמִּים -" אף על פי שבעוונותינו הרבים אתה מגלה, ריבונו של עולם, חיבה גדולה כל כך לאומות אחרות, ומסרת אותנו בידיהן. עם כל זה "עמִים כָּל קְדָשִׁיו בְּיָדךָ" - ישראל קדושים אינם נוטשים אותך ואת אמונך, "וְהֵם תָּכוּ לְרַגְלְךָ" - אע"פ שבגללך הם מוכים ומעונים ללא הרף - עם זה "יִשָּׂא מְדַבְּרֶתְיךָ" - אין הם פוסקים מלחזור ולומר: "תְּנֶה צָוָה לָנוּ מִשֶּׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב".

ישועה בהושענא רבה (קול ברמה, גיליון 258)

מעשה שהיה ברבי מרדכי לבטון זצ"ל שהיה אדם יהודי שעבר על החוק והיה חייב מיתה למלכות וברח מעירו. לאחר כשנתיים המלכות שלחה גופה בארון מתים ליהודים שיקברוהו, ועל הארון רשמו את שמו של היהודי.

לאחר זמן מה, אשתו שהייתה עדיין צעירה לימים, לא רצתה להישאר לבד והגיע אכן חתן וביקש לשאת אותה לאשה. הלכו לבית הדין עם עדים שראו את הארון מתים שהגיע ושרשום על הארון את השם של בעלה, וממילא היא יכולה להתחתן. הרבנים בבית הדין נטו להקל אלא שהיה שם את הרב מרדכי לבטון זצ"ל וחקר את העדים היטב ושאל אותם האם הם פתחו את הארון מתים וראו את הגופה וזיהו שזה בעלה או לא? והעדים אמרו שהם לא פתחו אלא הסתמכו על מה שהמלכות אמרה וקברו אותו, אמר להם הרב שזה לא כל כך פשוט, ויש לעיין הרבה בדבר כי סוף סוף מדובר כאן בספק אשת איש, לכן נמתין קצת זמן וה' יעזור. כל אחד פנה לדרכו וכך עברו להם כמה חודשים, והרבנים האיצו ברב שיעשה היתר כי סוף סוף מדובר בעגונה והבעל לא חזר כבר מעל שנתיים וחצי וגם המשפחות של שני הצדדים לחצו אך הרב דחה ודחה וכך עברה לה עוד שנה, והרב מחפש בפוסקים איזה פתח להתיר אך לא מצא שום פתח, ושוב המשפחות באו לרב, אמר להם הרב נחכה עד פסח, אולי תבוא הגאולה לאשה הזו אבל גם כשהגיע פסח אמר להם הרב נחכה עוד קצת, אבל כאן כבר פקעה סבלנותו של החתן שהוא מחכה כבר ארבע שנים תמימות, ואמר לרב או שיש היתר או שהוא הולך לחפש כלה אחרת. וגם הרבנים לחצו על הרב, תשמע עד שיש חתן שמוכן לקחת אלמנה עם שני ילדים..., צריך לזרז את העניין. והרב שלא התרגש מכל הלחצים כי הלכה זו הלכה ואי אפשר לזוז מההלכה כמלוא נימא, אמר להם, הבה ונחכה עד סוכות, ואני אחרי סוכות אפסוק לכם לכאן או לכאן ואני לא אשאיר את העניין הזה בספק, והסכימו לחכות והרב התפלל לה' חזק שהאמת תתגלה בלי ספיקות, וכך עבר הקיץ והגיע סוכות. באו אליו שוב המשפ' וגם הדיינים בבקשה שיכין כבר את הפסק, אמר להם הרב תחכו עד שיגמר סוכות ובע"ה האמת תצא לאור.

והנה בליל הושענא רבה הרב שומע דפיקות בדלת והוא ניגש לפתוח, והוא רואה מולו אדם מגודל שיער וציפורניים והבגדים שעליו לא ראויים למלבוש, וגם רואים שאולי שנתיים עברו עליו בלי מקלחת, והרב קיבל אותו והושיב אותו בסוכה והביא לו לאכול ולשתות, ובינתיים קרא הרב לאשתו ואמר לה שתכין לו בגדים והראה לו הרב את מקום המקלחת והזמין בינתיים את הספר לביתם, למרות חול המועד והספר החל לספר אותו מהשיער הארוך והמפוזר, והנה,

כשסיפר את שערו, החל לזהות את פניו ואמר לרב: "ה' ירחם הוא מת איך הוא קם והגיע לביתו הרי זה בעלה של העגונה..." ונפל הספר על הרצפה כמתעלף. מיד הרב הקים אותו ואמר לו "אני גוזר עליך לא לספר שום מילה, אתה יודע את הסוד ותצפנהו בליבך". והרב חקר את התימהוני שהגיע אליו וגם הוא הסביר לרב שזה אכן הוא והוא כבר בורח הרבה שנים, ופוחד לחזור לביתו שמא אשתו כבר התחתנה עם מישהו אחר ולכן רגליו הוליקוהו לביתו של הרב. והרב הקצה לו חדר בביתו ואמר לו אל תדאג הכול יסתדר ואל תצא בינתיים מהבית. והרב שמח שהקב"ה האיר לו את הדרך ויותר אין ספיקות, והלך לבית הכנסת בשמחת תורה וכולם ראו שהרב שמח, ואמרו זהו, הרב בוודאי יחתן את הזוג ואין בעיות. ולמחרת כבר על הבוקר באה משפחת הכלה עם הכלה ומשפחת החתן עם החתן ואמרו הדיינים לרב, זהו הגיע הזמן לחתן אותם כמו שהרב אמר שהיום יהיה הפסק. אמר להם הרב לדיינים האם אתם בטוחים שבעלה מת? בוודאי שאנו בטוחים אמרו הדיינים, והאם את בטוחה שאל הרב את האישה, והאישה אמרה אני חושבת שכן, לפי זה שגופתו הגיעה וכבר כמה שנים טובות שהוא לא חזר ולא שלח מכתב או שליח להודיע שהוא חי זה סימן בשבילי שהוא מת! אמר לה הרב: "בסדר. אם כך, כדאי למצוא לך חתן טוב." אמרו הדיינים: "אבל יש כבר חתן." והרב פנה לעגונה ואמר: "אני אביא לך חתן אחר, רק תיפגשי אותו לכמה שניות אם ימצא חן בעינייך מה טוב ואם לא תיקחי לך את החתן שאת רוצה", והאישה הסכימה, ואז הרב קרא בשמו של בעלה הקודם שהיה בחדר צדדי ליד הדיינים והוא נכנס פנימה, וכשאשתו ראתה אותו מיד התעלפה במקום, וזה היה האות הסופי שהעגונה אכן מזהה אותו וזהו בעלה האמתי. הכלה התעוררה מעלפונה והכל חזר על מקומו בשלום והם חזרו לחיות ביחד ומאז אותו יום, נודע שמעו של רבי מרדכי לבטון שהוא איש א-לוקים קדוש.

שמיני עצרת החג הזה (רי"מ מאוסטרובצה זצוק"ל)

הנה בכל החגים אנו מזכירים את המילה "חג" לפני שקוראים בשם החג "חג המצות הזה זמן חרותנו, "חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו" "חג הסוכות הזה". רק בשמיני עצרת אנחנו אומרים: "שמיני חג העצרת". וצריך להבין במה נשתנה "שמיני עצרת" מכל החגים.

רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זי"ע עונה על כך: בכל הרגלים, מאורע שארע הוא הגורם והסיבה לחג, אנו חוגגים את חג הפסח על שום יציאת מצרים. אנחנו חוגגים את חג הסוכות על שום כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, וחג השבועות נחגג משום שנתנה בו תורה. לעומת זאת שמיני עצרת אינו נחגג משום מאורע שקרה. בשמיני עצרת הקב"ה עוצר אותנו ליום נוסף כי קשה עליו פרדתנו.

בשבעת ימי הסוכות שמשו חול וקודש בערבוביה - הקרבנו את שבעים הפרים כנגד שבעים האומות, וגם להם היה חלק בחג. ביום שמיני עצרת תהיה "לכם" ולא להם, חג זה נועד רק לקב"ה ולישראל עמו. אנו נעצרים אצל הקב"ה לעוד יום ושמים שמחה גדולה ועצומה להיות בקרבתו ית' וליהנות מזיו שכינתו. על כך אומרים שמיני חג העצרת הזה.

ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה) .

מסביר הרה"ק בעל הבאר משה מקוז'ניץ זי"ע – דהנה ידוע, הגם שבהושענא רבה יוצאין הפתקין, עם כל זאת עדיין הם נעצרים עד שמיני עצרת, ועוד נותנים זמן לאדם שישוב בתשובה, ויקבל עליו עול מלכותו יתברך עול מלכות שמים שלימה. וזהו "ביום השמיני עצרת תהיה" - שיהיה עוד עצרת דהיינו מעצור ועיכוב להגזרין והפתקין, "לכם" - אותיות מלך, שעוד נותנים לאדם זמן עד שמיני עצרת לקבל עליו מלכות שמים, ולשוב בתשובה לפניו יתברך ...

על הפסוק "אז איתם ונקיתי מפשע רב" אמר הרה"ק רכי מנחם מנדל מקוצק זי"ע - "אז" עולה למניין ח', הוא שמיני עצרת, כלומר שבשמיני עצרת "נקיתי מפשע רב". ואילו הרה"ק רבי מנחם מנדל מוארקא זי"ע אמר: אנחנו עברנו כזה ראש השנה שהוא יום הדין הנורא, וכזה יום כיפור קדוש, ואחריו נכנסנו לסוכה ואנחנו בשמחה, אומר לנו הקב"ה - "אם לא תהיו שוטים אראה לכם עוד יותר טוב!" וזה הוא - "שמיני עצרת", ואסמכתא לכך ניתן לראות ממה שכתוב בתורה (שמות יג. כ) "ויסעו מסוכות ויחנו באיתם" - אחרי שנוסעים מסוכות, חונים ב"איתם", שרומז ל"אז איתם ונקיתי מפשע רב כנ"ל.

שמיני עצרת רגל בפני עצמו... (סוכה מח, א') (מתוק מדבש, עלון 48)

אומר ה'בית אברהם' זיע"א: בשמיני עצרת חייב כל יהודי להסתכל בפני עצמו ולראות לאילו דרגות הוא הגיע במהלך הימים הנוראים וחג הסוכות ולשמר זאת כל השנה. (פנינים) וזהו שאומר ה'בן איש חי' זיע"א על הפסוק: 'מכף רגל ועד ראש אין בו מתום'. 'כף רגל' זהו 'שמחת תורה' שהוא סוף הרגל. ו'ראש' זהו 'ראש השנה' ובין לבין 'אין בו מתום'. וזהו שאומר דוד המלך 'לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם 'והיה לו לומר 'בואו בנים' ולא 'לכו'? אלא המדד כמה חינוך ספגו הבנים מאביהם יהיה רק כשהם ילכו מאביהם... ואז אפשר יהיה לראות אם אכן 'יראת ה' אלמדכם' או לא...

שמיני עצרת רגל בפני עצמו. (תפארת יואל – סאטמאר)

מספרים על הרה"ק ה'ויאל משה' מסאטמאר זי"ע שסבל מייסורים נוראים ברגליו, והזהירוהו הרופאים שלא ירקוד בשמיני עצרת ושמחת תורה. אך לא שמע לציווי הרופאים, ואמר בדרך צחות, 'שמיני רגל בפני עצמו' (סוכה מח). , דהיינו, בימים אלו יש רגליים אחרות. וידוע לפלא עבודת ההקפות אצל הרה"ק הנ"ל, ואירע פעם שהיה דם שותת ויורד, וכששאלו אותו איך יוכל לרקוד למחר במצב זה. ענה שהרה"ק ר' מענדעל'ע מרימאנוב זי"ע, היה רגיל לומר בזה"ל 'פיסעלעך הייבסט ענק, לכבוד די הייליגע תורה, עס וועט נאך קומען די צייט וואס עטץ שוין רוען אין רוען' [רגלים, תרימו עצמכם לכבוד התורה הקדושה, עוד יגיע הזמן שתנוחו ותנוחו], עכלה"ק .

שמיני עצרת חג האחדות .

מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי. אמר לו, גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבניין שבידו. בא לפני הלל: גיירני. אמר לו: דעלך סני, לחברך לא תעביד, מה ששנאוי עליך אל תעשה לחברך (שבת לא).

פירש הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, בדרך דרוש: בקש אותו גר שיגלה לו הלל את טעמו של שמיני עצרת, מפני מה הוא "רגל בפני עצמו". על כך השיב הלל: "דעלך סני לחברך לא תעביד" עצרת היא חג האחדות, כדאיתא (ויקרא כג לו רש"י) דהקב"ה אומר על החג הזה "קשה עלי פרידתכם". וזהו סוכת שלם, הסוכה עושה השלום, הוא האחדות.

בעניין האחדות בעם ישראל (אקלידא דרחמי)

ובעניין האחדות בעם ישראל יש להביא כאן מה שאמר המגיד מראצקי זצ"ל לבאר מה שאנו מבקשים בתפילותינו "מלא ידינו מברכותיך". והסביר זאת במשל: כפרי אחד בקש לקנות יין. מה עשה, הטעין חבית ריקה על עגלתו, ונסע העירה. הוא עצר ליד בית מסחר ליינות, הכניס את החבית פנימה ובחר את סוג היין. המוכרים מלאו את החבית, ועזרו לו להעלותה אל העגלה. שמח וטוב לב נסע הכפרי לביתו, קרא לבניו שיעזרוהו לשאת את החבית הכבדה, ולהפתעתו, מצאה ריקה. ברוב כעס וחרון סב על עקבותיו וחזר העירה, נכנס אל בית היין, וחולל מהומה: "מדוע הוניתם אותי, הן שלמתי במיטב כספי, וקבלתי כלי ריק, הרי זה חמס, שוד לאור היום". תמהו המוכרים, כי הם ידעו שהחבית הייתה מלאה עד גדותיה. ומאיך גיסא, ניכרים דברי אמת. יצאו לבחון את החבית, וגילו את הסוד, היא הייתה נקובה. הנסרים מהם מורכבת החבית לא היו תואמים, והיין נגר מבין החרכים. אמרו לו: "לא עלינו תלונתך, בך האשם תלוי, הרוצה לקנות יין עליו להביא חבית שלמה, תקינה". כיוצא בכך, מי שמושיט את ידיו כדי לקלוט טובה מלוא חופניו, חייב לראות שאצבעותיו תהיינה מהודקות האחת לרעותה, שאם לא כן, תיזל הטובה ותזרזף מבין אצבעותיו.

והנמשל: אנו מבקשים מהקב"ה רוב טובה וברכה, והוא אמנם מוכן לתת, אבל עלינו להכין את הכלי שיחזיק ויאגור את הברכה. ומהו כלי זה, זאת השמיעונו חז"ל באמרם (עוקצין ג, יב): "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום". דהיינו, אנו כולם נחשבים לכלי אחד, וכל אחד הוא כמו נסר בחבית. אם יהיו הנסרים מהודקים זה לזה ומחושקים יחדיו תהיה החבית שלמה, והברכה תשרה בו. ועל כן, באמרנו, "מלא ידינו מברכותיך", הרי אנו הכלל כולו מושיטים את ידינו לקלוט טובה מלוא חפנים, כאשר כל יחיד ויחיד הוא כאצבע ביד. והתנאי הראשון הוא, שתהיינה האצבעות מהודקות, ושהשלום והאחוה ישררו בינינו.

להסתופף בצל השכינה

"אריה (אלול, ראש השנה, יוה"כ, הושענא רבא) שאג מי לא יירא."

יש קשר הדוק בין הימים הנוראים לסוכות, שהרי החיתום נעשה רק בהושענא רבה ואומרים בו סליחות כשם שאומרים ביוה"כ. ומדוע יש קשר? ומהו הקשר?

יבואר על פי משל: כפרי אחד הגיע לעיר וראה אנשים מסתובבים כשעל ידם תלוי צינור. הוא הוקסם משלל הצבעים שיש לכל מוט וחשק אף הוא באחד כזה. נכנס לחנות ושאל את המוכר: מה טיבם של המוטות הללו? ענה המוכר: למוט הזה קוראים: "מטרייה" והוא מגן מפני גשם ומטר. נדהם הכפרי ואמר: "וכי באמת זוהי תעודת ביטוח מפני הגשם?!", לא, צחק בעל החנות, אין היא מגינה מפני נזקי גשמים אלא ראה, כי אנשים מסתובבים אתה למקרה שירד גשם. עדיין הזוהר של ההמצאה קסם לכפרי, קנה אחת וחזר לכפרו להראות לכל חבריו כיצד מוגן הוא מפני הגשם. נדהמו חבריו - "הכיצד מוט זה יגן מפני הגשם?! התפלאו. צריך לשאתו ואז הוא מגן!"

לאחר כמה ימים החל גשם עז ניתך ארצה. כולם חיכו לראות כיצד יגן המוט על בעליו, והכפרי מיודענו יצא כשהמוט תלוי על ידו ושב על עקבותיו רטוב עד לשד עצמותיו לקול צחוקם של חבריו. כעוס חזר לעיר של המוכר: רמאי! הפלתני בפח! התריס לעברו. המוכר הבין מיד וצחק צחוק גדול: "הלכת עם מטריה סגורה ונרטבת?! הן מטריה סגורה אין בה מועיל. יש לפתחה ולחסות תחתיה ואז אין נרטבים..."

כן הוא הנמשל: לאחר ר"ה ויוה"כ וההתעלות הרוחנית אומר הקב"ה - אם אתם רוצים לזכות בהגנתי על חייכם, בריאותכם ורכושכם ומשפחתכם - עליכם לפתוח את המטריה ולחסות תחת צילה כל העת, להתגורר בצילא דמהימנותא בסוכה.

כיצד? אוכל, שותה, ישן, מטייל ודר בסוכה כל שבעת הימים...

רוצים פרנסה ברווח – תשקיעו בשמחת תורה ... (מתוק מדבש, עלון 48)

הרבי מקוצק זיע"א הביא ראייה נפלאה שאדם ששמח בכל מאודו בשמחת התורה יזכה לפרנסה ברווח. וזאת ע"פ הפסוק 'וכי תשלחנו חופשי מעמך לא תשלחנו ריקם' (דברים טו', יג) 'המדובר בעבד עברי שכאשר הוא יוצא לחופשי חייב אדונו לקיים את הפסוק 'הענק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך ה' א-לוקיך תתן לו' (שם יד) 'לפי זה, אם האדם בשמחת תורה יראה לקב"ה שהוא שמח בתורה הקדושה כעבד המשרת בשמחה את אדונו, הרי בהכרח שהקב"ה יהיה חייב לקיים לו מצוות 'העניקה' בשעת יציאתנו מהרגל כפי שהוא ציווה אותנו... (פנינים) וכי תשלחנו חופשי מעמך = ראשי תיבות 'חותם', רמז ל'שמחת תורה' שחותם את החגי תשרי - 'לא תשלחנו ריקם'. שווה להשקיע ולשמח כראוי בשמחת התורה...

על הסלע הק ויצאו מים (תפילת גשם). (הרה"ק ר' מנחם מנדל מווארקא זי"ע)

קשה איך מזכירים אנו דבר זה הנחשב חטא אצל משה רבינו ע"ה כאשר אנו מבקשים שבזכותו יהי לנו מים. ויש לתרץ שזה שמשה רבינו ע"ה הכה את הסלע היה כדי שלא יהי קטרוג ח"ו על בני ישראל שהסלע שומע והם לא שומעים, וא"כ משה רבינו מסר נפשו בזה עבור כלל ישראל, ושפיר אנו מזכירים זכות זה.

חכמתו של הרב

מסופר על השרף מבריסק, הגאון הרב משה יהושע יהודה לייב דיסקין שבאחת השנים לאחר שגמרו את ההקפות בשמחת תורה בבית מדרשו, הורה לחזור ולערוך שוב את שבע ההקפות, והעם לא ידע, מה יום מיומיים ועל מה עשה כן, אך כמובן קיימו את דברי רבינו ככתבתם וכלשונם. בנו העיד לאחר מכן, שהפציר באביו, עד שגילה לו 'רז' זה. ורבינו השיב: " היות ונכח שם תלמיד חכם חשוב אחד, אשר לא כבדוהו בהקפה למרות שראוי לו והכרתי שיש כאן עלבונה של תורה, על כן הוריתי לחזור ולרקוד עם ספרי התורה, כדי שנוכל לכבד את הלה כיאות בלא עשיית 'עסק' - לפייס את התלמיד חכם, כי פעמים פיוס עלול להרבות את הפגיעה, לכן ברגע שערכנו את הקפות מחדש וכיבדנו אותנו, כראוי לו - הכל בא על מקומו בשלום

חתן תורה (ומתוק האור)

בקהילה אחת בחו"ל נהוג היה שבשמחת תורה הגבירים קונים לרב "חתן תורה". שנה אחת קם גביר אחד, שהיה חוצפן ועז פנים, והחליט שהוא קונה את העלייה החשובה לעצמו. קנה ועלה חתן תורה, ולא עוד אלא שהרב היה צריך לדבר בקידוש לכבודו...

פתח הרב ואמר: יש לי שאלה גדולה על החתן תורה של השנה. הרי חז"ל אמרו: 'אסור לאדם שיקדש את האישה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו' והחתן שלנו - אמר הרב - "לא נראה לי שראה פעם את הכלה". אמנם המשיך הרב - בעצם קושיה מעין זו יש להקשות על אברהם אבינו כיצד נשא את שרה אמנו והלא נאמר 'הנה נא ידעתי כי אישה יפת מראה את' - רק שירדו למצרים והיו צריכים לעבור בנהר, ראה אברהם בפעם הראשונה את הבבואה שלה משתקפת במי הנהר, אבל קודם לכן לא ראה אותה מעולם, והרי אסור לקדש בלי לראותה?

אלא שהטעם שאסור לקדש אישה עד שיראנה בעיניו הוא, שמא כשיראה אותה אחר כך היא תתגנה עליו, אבל אם הוא לא מתכוון להסתכל עליה גם אחר כך אין בעיה לשאת אותה גם בלי לראותה. וכך גם לעניינינו - סיים הרב - החתן תורה שלנו כנראה לא מתכוון להסתכל על הכלה שלו - התורה הקדושה - אף פעם ולכן יכול הוא להינשא לא בלי לראותה...

להכיר את הכלה (בני בנימין)

מספרים על הגאון האדיר רבי עקיבא איגר זיע"א, גאון הגאונים, מחבר גליון הש"ס, שבכל שנה היה הקהל מכבד את הרב כחתן תורה בשמחת תורה, כך למעלה מחמישים שנה. פעם אחת עלה הרב לברך בתורה בעליית חתן תורה כנהוג, ובמקום לברך החל לבכות. בוכה בוכה הרב, וכל הציבור הקדוש המה ראו כן תמהו ושאלו את הרב למה בוכה?? אמר להם הרב: "למעלה מחמישים שנה אני חתן תורה ומעולם לא זכיתי להכיר את הכלה!!" הרב שהיה גאון אדיר, החידושים שלו על התורה ועל הש"ס כמעט ואי אפשר להבין אותם, והוא אומר שעדיין אינו מכיר את הכלה!! ולא נחשוד חלילה שאמר זאת בהלצה. מה אנו נענה אחריו, אנחנו כן מכירים את הכלה, אנחנו מקיימים מה שהכלה מצווה אותנו, אמת שאנחנו שמחים בשמחת התורה, השאלה אם התורה ג"כ שמחה בנו, בתור בנים ותלמידים של התלמידים. אדם שלא בא כל השנה ללמוד תורה, שכבר בעלינו לשבת, הוא עם רגל וחצי בחוץ, ובסוף השנה הוא בא לשמוח בשמחת התורה האם התורה גם כן שמחה בו.

התחלה חדשה להראות שטרם הסתיים תפקידנו (ר' צבי פרבר)

מיד לאחר שמסיימים לקרא בתורה, קוראים לחתן בראשית ומתחילים לקרא בתורה מחדש. הטעם לכך הוא, שלא יהיה פתחון פה לשטן לקטרג ולומר שישראל שמחים על שסיימו כבר את קריאת פרשות התורה, וחלילה אינם רוצים לקרוא עוד.

מוסיף רבי צבי הירש פרבר טעם לדבר על דרך צחות, על פי מעשה שהיה: רבי אברהם מסוכטשוב חלה בנעוריו, ואביו הגאון נסע לרבי מקאצק זיע"א, לעורר עליו רחמים. אבי של רבי אברהם שיבח ביותר בנו החולה, וסיפר לרבי על גדולתו המפולגת בתורה. למרבה מבוכתו, התייחס הרבי לדברי בביטול גמור, ואמר: הזהו למדן?! עליו לעמול עוד הרבה כדי להיות למדן ...

שב אביו של רבי אברהם לביתו בלב כבד, בחששו שמא הרבי הגדול עוד מקטרג על בנו בעת מחלתו, מאחר שכך, לא רצה לספר לבנו, רבי אברהם את דברי הרבי. רבי אברהם הפציר בו עד אשר נענה וסיפר לו בלב כבד את דברי הרבי. בשומעו את הדברים, אורו פניו של החולה, ושמחה גדולה אפפה אותו. אמר רבי אברהם: הרבי התכוון לומר שאיני למדן גמור עדיין, וצריך אני עוד ללמוד הרבה, אם כן לא השלמתי את עבודתי בעולם, וראוי שתהיה לי רפואה שלימה. והביא לכך מקור בירושלמי בקידושין: רבי טרפון חלה ובאה אמו אל החכמים בבקשה שיתפללו בעדו, בזכות שקיים בשלימות מצוות כיבוד הורים, אמרה לה חכמים: עדין לא הגיע לחצי כיבוד שאמרה תורה. דבריהם של חכמים היו זכות על רבי טרפון, ולא קטרוג, חלילה – שעדיין צריך ר' טרפון לפעול ולתקן בעולם, ועל כן ראוי שיזכה לרפואה שלימה ולחיים טובים.

אף בעינינו לאחר שסיימנו את קריאת התורה, אנו מתחילים מיד ללמוד מחדש. כך שלא יאמר המקטרג שכבר השלימו חוקם, ואין בהם צורך עוד בעולם

הזה... עומדים אנו בתחילתו של לימוד חדש, וראוי שייתן לנו הקב"ה שנה טובה, כדי שנוכל למלא את תפקידנו וללמוד תורה הקדושה. אם כן, יש להיזהר שלא לפרוש ח"ו מהתורה, שאז עלול להתחדש הקטרוג. משום כך סימה התורה באות ל' – לרמוז שצריך עוד ללמוד מחדש, וה' יאיר עינינו בתורתו הקדושה.

"שישו ושמחו שמחת תורה"

אומר הגאון מוילנא זצ"ל מה פירוש "שישו" לשוש "שוש איש בה" תגל נפשי באלוקי" מה הביאור לשוש ומה הביאור של השמחה שמחה הכוונה על דבר חדש שלא היה לאדם מעולם ההתחדשות של הדבר גורם לאדם שמחה ולשוש זה על הגמר כשאדם גומר את עבודתו אז שייך שאדם ישיש. אז שישו זה על גמר המלאכה ושמחו זה תחילת המלאכה. ולכן אנחנו בשמחת תורה חייבים גם לשוש וגם לשמוח אלא שהיה צריך לומר קודם שמחו ואח"כ שישו אלא מפני שאנחנו מסיימים את התורה ביום הקדוש הזה על סיום המלאכה שייך לומר שישו אנחנו ששים שסיימנו את התורה על גומרה של תורה והשמחה היא על דבר חדש שאנו מתחילים שוב פעם את ספר התורה הקדוש בכל יום יהיו בעיניך כחדשים "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" (דברים ו' ו') בכל יום ויום תהיה לאדם התחדשות ואין שמחה כשמחתה של תורה ולכן "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו" (תהילים קמ"ד) וכדי להרגיש שהשמחה היא עבור התורה הקדושה צריכים להוציא את הספרים ולרקוד אתם ולשמוח ועל ידי זה נקרב את גאולת ישראל השלמה בקרוב ונראה להקב"ה את חיבתנו לתורה ולמצוות.

ההקפות (אמרי דעת)

בהקפות של שמחת תורה, נהג הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין לומר: ההקפות שלנו אינן אלא משל: אדם מסתובב ומגיע לנקודה שממנה יצא. הרי ההקפות שלנו עם ספר התורה נמשכות כבר אלפי שנים. יצאנו עם הספר תורה מארץ ישראל והקפנו עמו את כדור הארץ, גלינו לשפאניה, לאשכנז ולפולין, וכה נמשיך להקיף את העולם עד שנחזור לנקודה שממנה יצאנו, לארץ ישראל...

הקפות מלשון הקפה.

כשכיבדו בשמחת תורה שנת תרמ"ח להרבי הרש"ב מליובאוויטש בסדר ראשון של הקפה ראשונה, אמר: איני מוכן עדיין. וקרא לסוכן אחד "קומיסינר בלע"ז, שהיה אותה שעה בבית הכנסת, וביקשו להסביר מהות ענין "קומיסינר". והאיש השיב, שסדר מסחרו הוא, שמביא סחורה מהעיר הגדולה ומחלק אותה לחנוונים הקטנים, ומי שמשלם בעד הסחורה הקודמת הוא נותן לו סחורה מחדש בהקפה.

אמר הרבי: לאחר התשלום במזומן בעבודה של חודש אלול וראש השנה ועשרת ימי תשובה ויום הכיפורים וסוכות ושמחת בית השואבה ושמניני עצרת, אפשר לקחת "סחורה" בהקפה וללכת להקפות.

שמחת תורה (גדול הדור עמ' קנב)

במוצאי שמחת תורה נכנסו פעם שני תלמידים אצל הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל. לשאלתו היכן התפללו בשמחת תורה השיבו: בבית כנסת פלוני, והוסיפו וסיפרו, כי כל שבע ההקפות ארכו שמונה דקות... שמע זאת רבי יחזקאל והשיב כנגדם: אני, אף אם ארצה, איני יכול להשתתף שם בהקפות, הלא שמונה דקות דרושות לי רק למחשבה שצריך אני להשקיע בהקפה אחת בלבד.

להעריך את הזמן

שמחת תורה זהו הזמן הכי שמח, כי מה שבאמת מביא לשמחה אמתית זה רק התורה הקדושה. פתאום אנחנו מגלים שאנחנו והתורה הם אחד ובעזרת פיענוח הקודים שנמצאים בספר הקדוש אפשר להגיע למהות החיים שלנו, לנצל אותם בשלמות ולהגיע לשמחה רוחנית, עליונה, נצחית וגבוהה הרבה יותר מכל שמחה שהכרנו עד כה. ראוי לכל יהודי להחזיק חזק חזק ולא לוותר על הנכס העצום שנמצא ברשותנו. גם אם אין לנו זמן ונשקיע רק חמש דקות בלימוד התורה, זה כבר יעשה שינוי עצום. תארו לכם שאחרי 120, יבדקו מה עשינו במשך כל החיים, ואז מתוך סדר היום העמוס שלנו נראה איך שהכל כמעט נזרק לפח. ימים שלמים שהעברנו בבזבז זמן מוחלט בלי שום תועלת. אבל מתוך כל זה פתאום יוציאו חמש דקות, ויאמרו לנו שאלו חמש דקות נצחיות ששייכות לנו לתמיד. חמש דקות של תורה. חמש דקות, ועוד שתי דקות שחיכינו בתור וקראנו ספרון קטן או אמרנו תהלים, ועוד עשר דקות ששמענו שיעור בין מנחה לערבית ועוד כמה דקות פה ועוד כמה דקות שם, בסופו של דבר אנחנו נבין איך כל דקה כזו הייתה חשובה ונשארת שלנו לנצח. פתאום נצטער על זה שלא השקענו עוד כמה דקות כאלו. אם היינו משקיעים עוד שתי דקות כל יום, היו לנו מעל 700 דקות בשנה.

"יקרה מפנינים ונחמדה מזהב" (מהר"ל דיסקין)

בשמחת תורה מנהג ישראל להעלות שני חתנים - חתן תורה וחתן בראשית, מדוע? נראה לבאר כך, מסופר על המהר"ל דיסקין זצ"ל כי ישב פעם בחבורת בחורים שחלק מהם עשו סיום מסכת, ודרש בפניהם (וכפי הנראה רצה לעודד, גם את אלו שלמדו, אך לא הצליחו לסיים), ואמר לפניהם, מצינו שני פסוקים המדברים על ערכה של התורה, פסוק אחד "יקרה היא מפנינים" וגו', ופסוק שני "הנחמדים מזהב ומפז רב" וגו', צריך להבין מהן ב' הבחינות "פנינים" ו"זהב" שלהם נמשלה התורה.

וביאר כך, לפנינה יש מעלה דווקא כאשר היא שלימה, אך הזהב מעלתו גם כאשר הוא גרגירים קטנים. כן הוא בתורה, יש מעלה כאשר היא בשלמות, בסיום מסכת שלימה - כמעלת הפנינה, אך מאידך, יש בה מעלה בכל גרגיר וגרגיר - כמעלת הזהב.

חתן תורה וחתן בראשית (אמרות ופנינים)

העולם מספרים שפעם ראו עם הארץ ששש ושמח בשמחת תורה, ושאלוהו לשמחה מה זו עושה, וכי מה שייכות יש לך עם התורה הקדושה שאתה שמח כל כך בשמחתה, וענה ואמר וכי ביום שמחתו של אחי העוסק בתורה לא אשמח עמו.

ולי נראה שלכן תקנו קדמונינו שתי חתנים ביום הזה, 'חתן תורה' הוא העוסק בתורה שהשלים לחם חוקו ושש ושמח לגמרה של תורה, ו'חתן בראשית' הוא זה שמקבל על עצמו להתחיל מהיום, ואף הוא בכלל חתני השמחה ביום גדול זה.

כוחם של הקפות (אור דניאל)

מסופר כי פעם בשמיני עצרת נכנס יהודי פשוט אל הגאון בעל ה"תניא" וביקשו להסביר לו במילים פשוטות מה עניינו של שמיני עצרת באופן שגם הוא יבין. הרהר הרבי רגע, העביר ידו על מצחו ואמר: "שמיני עצרת הוא כמו תמצית מרוכזת שרוקחים בצלוחית קטנה, ואחר נוטלים ממנה כמה טיפות, מערבבים אותה במים ורוקחים בכמויות גדולות יותר. כך שמיני עצרת הוא תמצית השמחה של כל השנה, וממנו נמשכת השמחה לכל ימות השנה"

בתו של הצדיק רבי מאיר מפרמישלן זצ"ל חלתה בחג הסוכות, וכשהגיע יום שמחת תורה הייתה ממש על ערש דוי, ל"ע. כאשר שמח הצדיק בשעת ההקפות כמנהגו, נכנסו אליו החסידים וביקשו שיטכס עצה בדבר ישועה ורחמים לבתו. נכנס הצדיק לחדרה וראה שהיא בדקות האחרונות לחייה. נשא עיניו למרום ואמר: "ריבוננו של עולם, ציווית לתקוע בראש השנה ומאיר תקע, ציווית להתענות ביום הכיפורים ומאיר התענה, ציווית לשבת בסוכה בחג - ומאיר ישב, ציווית לשמוח בשמחת תורה - ומאיר שמח. והנה, עשית את בתו של מאיר חולה מאוד ומאיר צריך לקבל את הדבר בשמחה, כי 'חייב אדם לברך על הרעה בשם שמברך על הטובה'. ולכן מקבל מאיר גם את זאת בשמחה, אולם רבש"ע! הרי הלכה מפורשת היא 'אין מערבין שמחה בשמחה...' מיד החלה החולה להזיע ונתרפא.

הקפות, הדרגש

צינסטוחוב הייתה עד מלחמת העולם השנייה מרכז יהודי שוקק, עד שהגיע יום מר ויד הכורת הנאצי עלתה עליה. כל היהודים נכלאו בגטו, שהיה השלישי בגודלו אחרי גטאות ורשה ולבוב בפולין הכבושה.

בערב יום הכיפורים תש"ג באה אל הגטו יחידת אסאס מובחרת, שהתפארה בהצלחותיה בשילוח כרבע מיליון יהודים למשרפות בטרבלינקה. צינסטוחוב נחשבה בעיניהם מלאכה קלה, שכן בה היו כחמישים אלף יהודים 'בלבד'. במשך השנה ערכו הרוצחים כמה וכמה 'אקציות' = ריכוז יהודים לקראת גירוש והשמדה]. הראשונה בהן הייתה 'האקציה הגדולה', שבה נלקחו רוב יהודי

צ'נסטוחוב והובלו בקרונות בקר אל מחנה טרבלינקה. כמה אלפי יהודים השאירו הגרמנים בגטו. על אלה הוטל לעבוד מבוקר עד ערב בבתי החרושת, האחד מפעל למתכות והשני לייצור כדורי רובים. שוטרי האסאס עמדו על גבם של העובדים והקפידו שלא יפסיקו את עבודתם לרגע. המפעל לייצור כדורי הרובים נקרא 'האסאג', ובו נאלצה שארית הפליטה של גטו צ'נסטוחוב לייצר בעבור המרצחים את כדורי הרובים שבהם טבחו ביהודים.

יהודי מיוחד היה הסנדלר של המחנה. הוא היה אומן במלאכתו, ובין השאר הוטל עליו לתקן את נעליהם ומגפיהם של הקצינים והחיילים. לכן התאפשרה לו תנועה חופשית יותר בין הגטו ובין מחנה העבודה. כך אירע שבראש השנה הופיע פתאום ובידו שופר. זו הייתה הפתעה מרננת לב לכל מי שהתאספו בצריפו בשעת הפסקת הצהריים, ושמעו תקיעות חרישיות. הסנדלר לא סיפר מניין השיג את השופר. באחד מימי חג הסוכות עברה התלחשות: "הסנדלר עדיין לא חזר מהגטו. מי יודע מה יביא הפעם". רגיל היה הסנדלר לחזור מהגטו בשעה מאוחרת. כשהיה בא, היה פונה תחילה אל המטבח, לקבל את המנה המיוחדת שנשמרה בעבורו. באותו יום לא פנה אל המטבח כהרגלו. היו שראו אותו נכנס מיד אל צריפו, ועושה דבר מה מאחורי דרגש עץ גדול. השמועה עשתה לה כנפיים: הסנדלר הצליח להחדיר אל המחנה ספר תורה קטן! "קרב ובא חג שמחת תורה, ואנחנו נזכה לרקוד עם ספר תורה ממש", אמר הסנדלר בעיניים נוצצות.

הכול היו סקרנים לדעת כיצד הצליח הסנדלר במבצע כזה, אך הוא שמר את סודו. עם זה, יודעי דבר חקרו ודרשו עד שהתמונה התבהרה. לאחר כיבוש הגטו ריכזו הנאצים במחסן גדול בקצה העיר את כל תשמישי הקדושה שאספו. על המחסן העמידו שמירה קפדנית במיוחד. בדרך רגילה לא הייתה כל אפשרות להציל דבר מה מהמחסן. הסנדלר הצליח לשחד את הקצין הממונה, אף שעלול היה הדבר לעלות לו בחייו. בראש השנה הצליח להוציא משם שופר, ועתה, לאחר שהבטיח לקצין כי יכין לו זוג מגפיים מהודרים, כשם שהכין בעבור מפקדים בכירים יותר, הרשה לו הקצין לקחת ספר תורה. הסנדלר בחר ספר תורה קטן, כי רק אותו היה מסוגל לכרוך סביב גופו. כך, מתוך סיכון עצמי, הצליח לחדור אל המחנה וספר התורה עמו. לאחר מכן התברר כי ספר התורה ניצל ברגע האחרון ממש, שכן הגרמנים כבר החלו להכין מוקד גדול, שבו ישרפו את כל תשמישי הקדושה שרוכזו במחסן.

"מי מקבל עליו להטמין את ספר התורה" - פנה הסנדלר הגיבור אל הקבוצה שכונתה 'המתפללים'. הללו דאגו לערוך תפילה בכל שבת קודש בפינה נסתרת בין המיטות. מישהו הגה רעיון והחברים ניגשו לביצוע. הם שלפו אחד מקרשי דרגשי העץ, ובחלל שנוצר הכניסו את ספר התורה הקטן. הקרש הושב על כנו כאילו לא אירע דבר. הגיע ליל שמחת תורה. ההתרגשות גאתה. מכל הצריפים נאספו ובאו חרש אל הצריף שבו היה טמון ספר התורה. החשש פן ייודע לשומרים על דבר ספר התורה ופן יאונה לו רע, גדול היה מחששם של האנשים לחייהם. לכן החליטו שלא להוציאו ממקומו, אלא רק לגלותו מעט. הקרש הוזז וגוויליו של ספר התורה נגלו לעיני המתפללים. וכך תוארו הדברים בעדות חיה

מפי מי שנכח באותו מעמד: "... אותו ערב של שמחת תורה נערכו 'הקפות בצריף שלנו. 'הקפות' משונות במקצת. ספר התורה היה מונח בתוך מחבואו, כי פחדנו בעד גורל הספר, שלא ייפול לידי הטמאים... לכן סידרנו את ה'הקפות באופן שיהלום תנאי מחתרת. "כל אחד ואחד שנכנס לצריף, היה הולך וסובב את דרגש העץ, אשר בתוכו טמון היה האוצר הגדול שלנו. בהגיעו למקום היה מתכופף ומנשק את הגווילים, וכך הלך המצעד הזה, בצנעה ובחשאי, ובהתאפקות יתרה, אם כי באוזנינו הדהד הפזמון החסידי מן הימים ההם, אשר קיבל משמעות כל כך עצומה וכל כך ממשית במחנה שלנו 'שישו ושמחו בשמחת תורה, כי היא לנו עוז ואורה'. בסופו של דבר ניצל ספר התורה הזה והובא ארצה על-ידי ר' נח אדליסט. כאן נמסר לבית הכנסת של חסידי גור בבני ברק.

מתחילים מבראשית.

הטעם שמוסיפים וקוראים בשמחת תורה גם פרשת בראשית, מפני שאם ייכנס אדם מישראל לביהמ"ד בעת שכולם רוקדים ושמחים לכבוד התורה, ייפול רוחו בקרבו, ביודעו שלא פתח ספר בל השנה, ומה לו ולשמחה זו, לכן מתחילים ביום זה לקרוא מבראשית, לומר לו, שמח גם אתה בשמחה של תורה, ואם לא למדת עד כה, אל תתייאש, יש לך הזדמנות להתחיל הכל מחדש.

ריקוד שכל אחד אווז ביד חברו . (לקט שיחות מוסר סלבודקה (סוכות עמ' לו)

ביאור סוד הריקוד שביום שמח"ת, דריקוד זה שכל אחד אווז ביד חברו ומסבב עמו סביב השולחן אשר לפני ד', אף שאין הוא מחזיק ס"ת בידו מ"מ עצם הריקוד בצוותא יש בו ענין נשגב מאוד, כי בזה שאנו אווזין איש ביד אחיו יש בזה ביטוי לאהבת רעים וחשוב לפני המקום כריקוד עם ד' מינים בידינו.

ריקוד הנצח.

גידי כץ היה מאותם טייסי קרב שהשתיקה היא כלי הנשק הייחודי שלהם. השקט שלו היה אומר כל מה שצריך לומר, בלי להוציא מילה אחת. אמן השתיקה. מפקד הטייסת היה משבח אותו כמעט בכל סיטואציה, ומציע לחבריו הטייסים ללמוד ממנו כיצד נעים בשחקים כמו נשר דומם ומסתורי, שעט על מטרות האויב, מחסלם בהפצצה מדויקת וחוזר הדור ונישא לנמל הבית.

"גידי נולד להיות טייס", היה אומר מפקד החיל, "בעוד 20 שנה, השתקן הזה יתפוש את מקומי כמפקד החיל". האמת ניתנת להיאמר שהמחמאות הללו היו עוברות מעל אווזנו של גידי כץ, והן לא עשו עליו רושם כלל וכלל. הוא די סלד מן ההערצה וההילה שסביבו, והעביר את זמנו הפנוי בקריאת ספרי הרפתקאות.

שם היה משתדל למצוא דמויות הראויות להזדהות עימם, ואלו היו בדרך כלל דמויות של אישים מורמים מעם, שידעו לעשות מהפכות בכח הכריזמה שלהם. כשהרב הפיקודי שאול דרור הודיע לאנשי הטייסת שמתוכננת נסיעה למחנות ההשמדה בפולין, ניצת בגידי כץ יצר סקרנות שנוולד כניצוץ, אך החל לבעור בלבו.

כאור הכבשן. הוא קרא ספרים רבים על השואה, אך מעולם לא נגע מקרוב באותה היסטוריה שרופת איברים ורוויה בדם יהודים .

אמו של גידי, הייתה בת לניצולי שואה. סבתו היא ניצולת שואה שאיבדה את הוריה בתופת הנוראה ועלתה ארצה כנערה צעירה ויתומה. שתקן בן שתקנים היה גידי כץ. בבית שלו לא דיברו על השואה, וגם סבתא מעולם לא רמזה, ואפילו לא רמז דק, על 'חוויותיה' כילדה קטנה בתוך הטירוף הנאצי המבעבע .

הטייס כץ נרשם ראשון למסע, ובסך הכל יצאו 400 חיילים מחיל האוויר לכיוון פולין המדממת, שענני השנאה והשכול עדיין מקננים בה, וממטירים מעת לעת גשמים של אנטישמיות הדוקה, בבחינת עשו שונא ליעקב. הוא נצמד לרב הצבאי שאול דרור וגמע ממנו כל מילה בצימאון אדיר. הם חלפו ממחנה למחנה, הביטו בעיניים מבוהלות משהו בערימות של צמות, נעליים ושעונים, ונחרדו מאומנות הרצח הקר שנחשפה לעיניהם .

גידי היה צמוד למצלמה קטנה ובה תיעד את המסע. ביום שבת, 400 חיילי חיל האוויר ללא יוצא מן הכלל ירדו מבית המלון והלכו בטורים ארוכים לכיוון בית הכנסת הגדול בוורשה. הוא אחז בידו סידור ועלעל בו, המילים היו זרות לו, הקדיש לא פרט עדיין על מיתרי לבו. גידי כץ היה מסוגר מתמיד, כל השבת הוא שתק כמו דג .

כשהם נכנסו למחנה המוות שטוטקוף, האחרון בסדרת הביקורים, חש גידי מן בעירה פנימית לא מוסברת, אי שקט הדרוך את מנוחתו. כאשר הרב שאול דרור תקע בשופר בשער המחנה, הוא נטש את הקבוצה והחל לנוע במהירות בין הסככות האפורות והמתישות. ריח גופרית עצוב רפרף בחלל. רגליו סחבו אותו לכיוון הגז. הוא הציץ פנימה וגופו החל לרעוד. הוא יצא החוצה, הביט בקרמטוריום הנורא והרגיש לפתע דחף עז לרקוד... כן, לרקוד... בתוך כיסו היה מונח ספר תהילים קטן שהעניק לו הרב הצבאי, הוא אחז אותו בין כפות ידיו והחל לקפוץ... מניף רגלים, נוחת, מכופף גופו...הייתה חסרה רק להקת כליזמרים שתלווה אותו... גידי כץ, השתקן הסדרתי, החל לזמזם מזמור יהודי שלמד בתור ילד – 'שישו ושמחו בשמחת תורה... ותנו כבוד לתורה'. "כנראה דעתי נטרפה עלי" חשב, "אני רוקד עם ספר תהילים, ומזמזם מזמור יהודי מול המרחצאות והמשרפות, שמי שנכנס אליהן חי, יצא פגר. מזל שלא רואים אותי...". גידי חש לפתע דחף עצום להרים פלאפון לאימא. "אימא, אני נמצא כרגע במחנה שטוטקוף, אל תשאלי למה ואיך, אבל רקדתי מול מרחצאות הגז עם ספר תהילים". היא שתקה דקה ארוכה ואמרה: "טלפן לסבתא, ספר לה איפה אתה נמצא ."

"סבתא, אנחנו אף פעם לא דיברנו על השואה, אבל אני רוצה לספר לך דבר לא יאומן שקורה לי. אני נמצא עכשיו במחנה שטוטקוף, אוחז בידי ספר תהילים קטן ושר ורוקד... כמו יהודי מן השטייטל...". "אני לא יודע למה", המשיך גידי ואמר, "אבל בוער בי דחף עצום לרקוד ..."

"גדעון נכדי היקר... אני ניצולת מחנה שטוטקוף. עברו עלי שם ארבע שנות גיהינום. שם איבדתי את אבא שלי ושתי אחיותיי. האם אתה נמצא ליד הקרמטוריום?" "כן סבתא". אחרי שתיקה מהוססת אמרה סבתא: "גדעון, אתה מספר לי שאתה שר ורוקד ולא מבין למה? אז אספר לך... הייתי ילדה בת שמונה כשהחיות הנאציות גררו את אבא ועמו עוד תשעה יהודים, כדי שיוציאו גופות מתאי הגזים ויכניסו אותן לקרמטוריום... הצצתי מבין חרכי הסככה הסמוכה, שמספרה 121...". "כן סבתא, אני רואה את הסככה". "אבא וחבריו, יהודים מזוקנים, צנומים, שלדי אדם, עם כובעי מצחייה על ראשם, סחבו גופות והוכו נמרצות בשוטים. כך שעות ארוכות, עד שהשמש שקעה. מיד כשיצאו הכוכבים ובעת שהשומרים הנאצים נעמדו בסמוך לעשן... קרא אבא בקול רם: "יהודים, שמחת תורה היום, עלינו לרקוד עם התורה הקדושה". אבא שלך מכיסו דף מספר תהילים, כולם פרצו במעגל סוער בניגון אידישאי 'שישו ושמחו בשמחה תורה'. היהודים הצנומים הללו, עלובי החיים, נדמו לי אז כמלאכי עליון. רוקדים ומזמרים מול מלאך המוות. וזו הייתה הפעם האחרונה שראיתי את אבא שלי... והוא שמח והוא רקד... אבל זה נגמר רע, גידי. הנאצים ירו בהם והם הוכנסו כמו כולם למשרפות, ואתה יודע גידי, אתה קרוי על שמו... גדעון. אתה כנראה רקדת בדיוק באותה פיסת אדמה שסבא רבא שלך עליו השלום רקד. אתה נכדי החביב ממשיך לרקוד את הריקוד של סבא. עליך להמשיך את מורשתו"... סיימה הסבתא בדמעות. סבתא מחתה דמעותיה מעבר לקו, וגידי כץ השתקן והקשוח עצם את עיניו, נשען על כותל סמוך ושמע כעין שירת מלאכים מאחורי הפרגוד, את אותו מנין יהודים קדושים בשטוטקוף שרים: 'שישו ושמחו בשמחת תורה', 'הוא רקד במקום שסבא הגדול שלו רקד ואחר כך מת כיהודי קדוש וטהור. גידי נצמד לדפנות הקרמטוריום ולחש: "סבא, סבא, אני הולך להמריא מן המקום שהם הנחיתו אותך". העיניים שלו הפכו לחות. "אני עוזב את הטייסת והולך לטוס את הטיסה המשמעותית של חיי. הטיסה אל עמי ואל עברי.

ואתם הדבקים בה' אלוקיכם (ומתוק האור)

בכוחו של יום שמחת תורה לקשר בקשר אמיץ אל התורה הקדושה גם היהודיים שבמשך השנה אינם נמנים על חובשי ספסלי בית המדרש. יש ובזכותו של הקשר הזה, זוכים הללו להתעלות לפסגות של קידוש ה' ומסירות נפש. "אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך".

בספרה, הרוח שגברה על הדרקון, מתארת הגברת פרל ביניש, את אחת מדמויות המופת הללו: נשארנו כלואים בביתנו למשך יומיים, מוקפים בפלוגת הס.ס. המיוחדות ה'זונדר קומנדו'. לאחר מכן, גייסו את הגברים היהודיים למלאכת העמסת הסחורה הגזולה – ארגזי פרוות וקופסאות מלאות תכשיטים – על גבי משאיות שהמתינו במקום. סוף סוף נגמר הסיוט. כעת יכולנו לצאת מביתנו לרחובה של עיר, אז גילנו מה התרחש במהלך ה'רבזיה' במי הם ירו תוך כדי חיפושים, את מי הם הרגו, ואת מי שרפו בעודנו חי.

בבוקרו של היום השני של הרביזיה, כאשר חיות הטרף היו עמוסות כבר בשלל, פנו לעבר בתי הכנסת. הם ציווי על הגברים לרוקן את בתי הכנסת מספרי

תורה, מכתרי הכסף הכבדים, וממנורת הקנים אשר ערכן לא ישוער. החלקה השני של ה'אקציה' התמקדו ברחוב מידובה בכיכר רחבת ידיים, שם גבלו זה בזה בתי כנסת רבים, ומספר בתי מגורים גדולים. באחד הבתים התגוררו כמה מחברותי.

שטח מסוים בכיכר יועד לנקודת איסוף השלל. ספרי תורה אחדים היו כבר מונחים שם, חלקם בוהקים במעילי משי לבן עטורים ברקמה מרהיבות עין, אחדים מבניהם היו מכותרים בכתרי כסף. הם היו מונחים בכיכר, בינות לשאר החפצים שנגזלו מבתי הכנסת של רחוב מידובה. כעת הם גררו החוצה את ישראל הקטן, שרוליק הספר (סלח לי שרוליק שכחתי את שם משפחתך) 'קדימה יהודי מלוכלך' צרחו. "מהר חזיר עצל שכמותך, יש הרבה עבודה. אסוף את כל הכסף והזהב בערימה אחת, ואת המנורות והקנים בערימה שנייה. הם כבדים כהוגן. היה צורך בכסף רב כדי לקנות את כל החפצים הללו, יהודים מזוהמים, חה חה חה! כעת הנח את כל הכתרים בערימה נוספת". שרוליק עשה כמצווה.

עכשיו הפשט את גווילי הקלף המהודרים הללו. נמצא שימוש למשי ולקטפה. ראו כי אין הם כה קדושים אחרי הכל, הנה הם פושטים את בגדיהם, צחקה בלועגות חית הפרא הראשית.

שרוליק נהג לפקוד את בית הכנסת רק בימים הנוראים, הוא היה אדם פשוט שעובד קשה למחייתו, ולא הקפיד בימות החול על תפילה במניין, אך הוא ידע לכבד את התורה הקדושה, אף הוא נהג לנשק את ספר התורה כאשר החזירו אותו לארון הקודש, לבוש בכל הדרו מעולם לא זכה לקבל 'עליה לתורה' אבל 'עוד יבוא יום' חשב לעיתים, 'בו אהיה אני בין באי בית הכנסת ואף אזכה לכבוד הגדול הזה'. היות וביתו מוקף היה בבתי כנסת רבים היה שרוליק שומע את המתפללים שרים ורוקדים בשמחת תורה, והוא נהג לצאת ולהצטרף אליהם בשעת שמחתם העילאית. בזמנים אלו זכה אף הוא לאחוז את התורה הקדושה בזרועותיו. הוא הצמידה קרוב לליבו. באותם רגעים הייתה היא שלו, והוא רקד אתה והתענג על קרבתה.

מה רוצים הם ממנו כעת? 'האם חולם אתה, יהודי מזוהם? לא שמעת אותי? צעק הפרא במלוא גרונו. 'הפשט את גווילך הקדושים'. ישראל התכופף והרים את ספר התורה העטוף במעיל משי לבן, שהיה שרוע על הקרקע המאובקת, לבוש עדיין במלוא הדרו לכבוד הימים הנוראים. הוא הרים את ספר התורה, ובידיים רועדות ובלב הולם בעוז' אימצו אל ליבו. "כעת הוא כולו שלי". הוא חיבק אותו בכל כוחו ונשקו באהבה וביראה. "כעת הפשט את הגווילים וירק בהם!" שאגה החייה. "השומע אתה? דרוך עליהם! בעט בהם!" שרוליק לא הבחין כלל במטר ניבולי הפה שניתך סביבו. הוא חיבק את ספר התורה ביתר עוז. "עשה כפקודתי ולא – אהרוג אותך!" רעם הבריון.

כיצד תוכל לצוות עלי כי אחלל את כבודם, הוי נאצי טיפש שכמוך, האם אינך מכיר אותנו?, שרוליק חיבק את התורה האהובה ורקד אתה. הוא אימץ אותה אליו בעוצמה הולכת וגוברת, תוך שהוא מקפץ גבוה יותר ויותר, חג

במעגלי שמחה. קרוב, קרוב, מהר מהר, דילג ופיזז עם ספר התורה שלו. מאות זוגות עיניים עקבו בחרדה אחריו מבעד לחלונות, מאות לבבות רוטטים התפללו כי התרחש נס, שרוליק היה אדם פשוט וטוב לב, וכולנו חבבנו אותו.

שתי יריות פלחו את האוויר, ואף את לבבות הצופים. אחת לשרוליק הספר, והשנייה לתורה שבזרועותיו. הם נפלו חבוקים על גבי שאר ספרי התורה – שרוליק וארוסתו, מאוחדים בברית נצחית של אהבה.

הזכרת נשמות. (מבאר הצדיקים)

הרה"ק מגארליץ זי"ע אמר פעם א' בדרך צחות אודות האנשים הפורקים מעליהם עול התורה והמצוות, ורק ביו"ט אצל הזכרת נשמות באים לביהמ"ד, ואמר: 'מתיר אסורים' אלו האנשים מתירים כל האיסורים שבתורה, אבל 'מקיים אמונתו' הוא נעשה מאמין בד', 'לישני עפר', 'כשבא יו"ט אצל הזכרת נשמות ישני עפר, נעשה אז מאמין ובא לביהמ"ד.

לימוד תורה ב'שמחת תורה'. ('חיי אברהם דוד עמוד פד')

מעשה ששמעתי על החפץ חיים שסיפר הבחור נתן ברעזער מהעיירה ברעזא שעיי"ד העיירה בריסק. בחור זה התגורר בבית החפץ חיים בשנותיו האחרונות, כיון שהחפץ חיים נחלש מחמת זקנה. והוא נתמנה לישון עמו בחדרו ולסעדו.

פעם אחת בליל שמחת תורה, לאחר ההקפות, אחרי שכל הציבור בישיבה רקדו בהתלהבות עם מורינו החפץ חיים, חזרו הם לביתם. מיד כשהגיעו, התכוונו ללינת הלילה והבחור שהתעייף מאוד מהריקודים עלה מיד על יצוע כדי לישון. לפתע שמע את החפץ חיים מנגן לעצמו באידיש (הדבר ידוע שהחפץ חיים היה מדבר דברי התעוררות לעצמו "), ניט אייביג זינגטמען, ניט אייביג טאנצט, מען דארף לערנען" ובתרגום ללשון הקודש " : לא לנצח שרים, ולא לעולם רוקדים, צריך לשבת וללמוד". ואני הבחור נתן ברעזר, שכמעט חשבתי להירדם הסקתי שהחפץ חיים מדבר לעצמו כמנהגו מימים ימימה, ולאחר מכן בוודאי שהחפץ חיים ילך גם הוא בעצמו לישון. אך לאחר ששמעתי רחשים, התבוננתי וראיתי כיצד החל החפץ חיים בחזרה להתלבש, על אף השעה המאוחרת. שקלתי בליבי מה עלי לעשות, האם להישאר במיטתי ולהעמיד כפני ישן, או שאתגבר על יצרי ואקום לסייע. לו מיד נפלה בי ההחלטה לקום ולעזור כי. הרי לשם זאת זכיתי להתגורר עמו. והוא-החפץ חיים ישב ולמד עד אור הבוקר. ומדי פעם חזר לעצמו " ניט אייביג זינגט מען און טאנצט מען " לא לנצח שרים, ולא לעולם רוקדים .

בעבורו אל תמנע מים (סיפורי צדיקים, עלון 5)

תושבי הרובע היהודי שבעיר טבריה, היו מופתעים במידת-מה מהפמליה שהופיעה פתאום בעיר, בין יום-הכיפורים לחג-הסוכות. ימיו של הישוב היהודי המתחדש בטבריה לא היו מרובים. רק כעשרים וחמש שנים קודם לכן שבו כמה עשרות משפחות יהודיות, כולן מהעדה הספרדית, בעידודו של המושל המוסלמי

דהר אל - עמר, והקימו מחדש את הישוב היהודי בעיר - קודש זו. היהודים התגוררו בכמה חצרות סמוכות, וכך יצרו רובע שכולו יהודי. קבוצת היהודים החדשה שבאה לטבריה, הייתה של חסידים אשכנזים, שעלו זה עתה לארץ הקודש. הבדלי העדות לא מנעו מיהודי טבריה לנהוג בני הקבוצה האורחת הכנסת אורחים חמה ולבבית, כיד המסורת הטובה עליהם.

עד מהרה נוכחו היהודים המקומיים כי האורחים הם אנשי - מעלה. בראשם עמד הרה"ק רבי נחמן מהורדנקה. גדולתו של רבי נחמן ניכרה גם בחזותו המרשימה, ועם בואו זכה מיד ליחס של כבוד והערצה. תושבי המקום סייעו לאורחיהם לשכור משכניהם המוסלמים דירות סמוכות לרובע היהודי, וכך נתרצבו תחומי הרובע. באותה שנה, בהגיע תפילת המוסף של שמחת - תורה, נתכבד הצדיק רבי נחמן לגשת אל התיבה לתפילת הגשם, שהייתה שמורה למכובד שבחבורה. ואמנם, תפילתו של רבי נחמן הרקיעה שחקים. בקול גדול קרא את "זכור אב נמשך אחריו כמים", והציבור כולו נסחף אחריו. אולם כשהגיע למילים "בעבורו אל תמנע מים", פרץ רבי נחמן בבכי רם, שהלך ונתעצם. בהזכירו את הבקשות "לברכה ולא לקללה", "לחים ולא למות", "לשובע ולא לרזון" - זעק בסערת-נפש עזה. ויהי הדבר לפלא בעיני כל.

חודש מרחשוון חלף ואף חודש כסלו עבר, ועדין לא היה זכר לטיפה אחת של גשם. הבצורת החלה להדאיג את התושבים. אולם אז התרגשה על הקהילה צרה יותר גדולה מהבצורת. התרחבותה והתבססותה של הקהילה היהודית לא נשאו חן בעיני תושבי טבריה המוסלמים. לא - אחת ניסו להוציא את דיבתם רעה באוזני המושל. אולם המושל, שהיה מתון וסבלן, לא אבה לקבל את דברי הדיבה והוסיף לרחוש יחס חם לבני הקהילה היהודית. עתה סיפקה הבצורת נשק לשונאי - ישראל. כמה מיועצי המושל דאגו לטפטף באוזניו, כי היהודים הם האשמים בבצורת הקשה. בעיקר הרבו להשמיץ את התושבים האשכנזים שזה מקרוב באו. כראיה ציינו את העובדה שכבר "התנהגותם של אלה מוזרה ביותר, ובמעשיהם כישפו את השמים", אמרו. שנים רבות לא הייתה בצורת כזאת, והנה, אך הגיעו יהודים אלה והרי התוצאה. הפעם נתקבלו הדברים באוזני המושל. על אף שבתוך תוכו פקפק ולא קיבלם כאמת מוחלטת, החליט בכל - זאת להטיל על היהודים את האחריות לבצורת הקשה. אחת מהשתיים, אמר בליבו: אם אשמים הם, יישאו בעונש, ואם נקים הם מעון, אדרבה, יישאו תפילה לא-לוקיהם אשר בוודאי יחוש להציל אותם.

אמר ועשה. הוא שלח לקרוא ליהודי ששמו היה אבו יוסוף ראש הקהילה הספרדית, ובקול מאיים תבע ממנו להפסיק את הבצורת ולהוריד גשם על-פני האדמה. לא הועילו כל ההסברים והתחינות. המושל קצב שלושה ימים להבאת הגשם. ואם לא יקרה הנס וירד הגשם, כך אמר, יסולקו בשלב ראשון מהעיר כל המתיישבים האשכנזים החדשים שבגינם באה הבצורת, ובשלב השני יישקל גם סילוקם המוחלט של כל היהודים מטבריה.

כשדבר הגזירה הגיע לאוזניו של הרה"ק רבי נחמן מהורדנא, מיהר להרגיע את הקהילה המקומית, והרבה לנסוך בה תקוה ואמונה. עוד באותו יום כינס את תלמידיו הגדולים והודיע להם, כי למחרת עם שחר יעלו להתפלל על קברו של רבי עקיבא. ואכן, כמו חוני המעגל בשעתו, חג רבי נחמן עוגה על הארץ וסידר את תלמידיו בתוכה כשהוא נעמד במרכז. הם פתחו בתפילות לפי הסדר שהורה להם. כל אותה שעה זרחה השמש בחוזקה והיכה בהם שרב כבד, והשמים נראו צחים מכל פיסת ענן.

שעות ארוכות עמדו רבי נחמן ותלמידיו על אומדם והעתירו בתפילה, אולם כל סימן שיבשר טוב לא נראה באופק. כשהחלה השמש לערוב, הפסיק רבי נחמן את סדר התפילה הכללית. בקול רוי תחנונים שפך את תחינתו לפני קונו: "ריבוננו - של - עולם, רחם על בניך ופתח לנו שערי שמים. הודע לכול כי יש לך בנים אהובים בעולמך". כשסיים לומר מילים אלה, פנה לאחוריו ובפסיעות זריזות החל לצעוד במורד ההר. התלמידים, שהיו שקועים במחשבותיהם, לא הבחינו בשינויים שחלו בשיפולי הרקיע. אט - אט החלו ענים מתקשרים ורוחות החלו מנשבות בחוזקה. כשהגיעו לתחתית ההר, כבר היו השמים מכוסים עננים אפורים.

בהגיעם לעיר המתין להם קהל רב, ובראשם המושל המוסלמי. חיש - מהר עברה השמועה, כי רבי נחמן ותלמידיו, אותם תושבים אשכנזים שהואשמו בגרימת הבצורת, הם שחוללו את הנס, והכול יצאו לקבל את פניהם. כשנכנסו רבי נחמן ותלמידיו אל תוך העיר, כבר נפתחו ארובות השמים והגשם ניתך ארצה. תחילה ירדו טיפות מעטות, אך עד מהרה ירד גשם סוחף. ברגשי הכנעה ירד המושל מעל סוסו והשתחוה אפים לפני רבי נחמן. הוא אף הפציר בו לעלות על סוסו ולרכוב עליו עד ביתו. שנים רבות הוסיף דבר המעשה הזה לקדש את שם ה' בקרב כל יושבי הסביבה.

קשה עלי פרידתכם (ערכי יהושע)

מאמר חז"ל מובא ברש"י, שמעתי מאבי אדמו"ר הק' נ"ע על דרך הצחות, שכביכול הקב"ה אומר קשה עלי פרידתכם, היינו פירוד הלבבות שביניכם היא קשה כביכול עלי, כי ענין זה של שנאת חנם אחרבא לביתא (יומא ט) ואגליין מארצין וכו', ודפח"ח.

אתה בחרתנו ואתה חוננתנו. (ליקוטי ש"י)

מספרים על הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע אוהבם של ישראל, שהיה מנחם את קהלו במוצאי שמחת תורה, באומרו להם: אל נא אחים תעצבו אל לבכם בצאתכם מימי החג המופלאים, הריבוננו של עולם של 'אתה חוננתנו' הוא אותו ריבוננו של עולם של 'אתה בחרתנו'.

"משיב הרוח"

הרה"ק הדברי בינה מביאלא זי"ע נהג לומר במוצאי שמחת תורה. ריבוננו של עולם "משיב הרוח ומוריד הגשם", אחר כל העבודה הנעלה של חודש אלול, ימי הסליחות, ר"ה, עשי"ת יו"כ"פ, ערב חג הסוכות, וסוכות חוה"מ ושמיני עצרת ושמחת תורה, הננו מבקשים ממך, "משיב הרוח" קח בעבורך את כל הרוחניות של עבודה זו, שנעשתה בעבורך, ו"מוריד הגשם" ותשפיע על עמך ישראל, גשמיות פרנסה ברווח וכל טוב סלה.

'תפילת הגשם' של קלמן החנווני

בעיר אחת אירעה בצורת קשה שהפילה חללים, מחמת המצוקה גזר רב העיר תענית בימי שני וחמישי לתפילה, והורה לעשירי העיר לפזר מכספם לצדקה, אך הדברים הללו וכל המעשים הנוספים שעשו לא עזרו. הסתגר הרב בעלייתו והתפלל לפני הבורא שיחון אותו בדעה מה עליהם לתקן, ומה עליו לעשות בכדי להציל את בני עדתו, ויהי בחלום הלילה וישמע קול: "תפילתכם בלבד לא תיענה, עד שקלמן החנווני יעבור לפני התיבה ויתפלל עבורכם", הרב היה נסער - הן קלמן נחשב לעם הארץ וקמצן, לאיש שרב עם לקוחותיו ופורש מהציבור, "לא יתכן" חשב "אין ספק, שהחלום חלום בטל הוא."

למחרת היום שוב שטח הרב תפילה בעלייתו, אך גם הפעם נענה שלטרתו אין ערך, עד שהחנווני דווקא יעבור לפני התיבה, הפעם הבין הרב שיש דברים בגו, הוא כינס את בני העיר לתפילה בבית הכנסת, וכשהיה ההיכל מלא מפה לפה הודיע לתדהמת הכל שקלמן יעבור לפני התיבה. הרב ניגש אל מקום החנווני הסמוך לפתח הבית כנסת, אך הוא סירב "הלא אף את מילות התפילה איני יודע כיאות" אמר. לבסוף הוכרח הרב לגזור עליו בגזירת מרא דאתרא לעלות ולהתפלל. לשמע הדברים, וללא אומר חלץ קלמן את התפילין ויצא בריצה מהמקום, המתפללים רצו להחליפו בש"ץ אחר, אך הרב פסק שעליהם להמתין שיבוא, ואכן לאחר זמן מה קלמן חזר מתנשף כולו, אוחז בידו מאזנים בהם מודדים ושוקלים בזמן המקח וממכר, ללא שיהוי ניגש לפני התיבה ופתח: "רבש"ע שתי כפות המאזניים שקולות כנגד שתי אותיות ה', המוט הארוך שקול כנגד ו', והחלק העליון המחזיק את הכלי מכוון כנגד י', ויחדיו הם ממלאים את שמך הקדוש ב"ה. אם פעם פגמתי בכלי זה במידות ומשקולות, תרד מן השמים אש ותשרפני כליל, אך אם לא, והייתי שלם בכל מעשי, אנא ירדו גשמי רצון ברגע זה ממש". באותו הרגע החלה רוח, הבריק ברק, וגשם החל יורד להתרגשות ההמון ולמרבה הפלא...

לימים התברר שכל סוחרי העיר מלבד קלמן, היו פגומים במידות ובמשקלות, והבינו הכל מדוע תפילתו דווקא הייתה נצרכת ומתקבלת. 'משיב הרוח ומוריד הגשם, בטללי רצון ידשן אדמה'.

שמחת תורה (הרב שלמה הלוי)

שמחה אמתית יכולה לבוא רק מתוך הרגשת ארעיות ויציאה ממוגבלות. זוהי הסיבה שחוגגים את שמחת - תורה מיד לאחר חג הסוכות בו עזבנו את משכן הקבע שלנו ויצאנו אל רחובה של עיר. רק באופן כזה נוכל להבין את המשמעות האמתית של חיינו... שהרי מתוך ביטול וחוסר אונים, יכולים להניע לצמיחה והתחדשות. כוונתי היא: שרק לאחר היציאה מחוץ לבית = הכלוב = החשיבה המקובעת ניתן להבין את הטעות שאנו חיים בה, (קרי: הרדיפה אחר מעשיהם של האחרים, לעשות כי האחרים עושים כך... והסחיפה של הזרם עד כדי אי חשיבה עצמית מינימאלית) ומתוך כך להגיע לשמחה האמתית – שמחת תורה.

הדבר דומה ל: ניסוי שערכו מדענים בחמישה קופים, הם הכניסו לתוך כלוב סולם, והניחו עליו כמה בננות. לאחר מכן, הכניסו לתוך הכלוב 5 קופים. בכל פעם שאחד הקופים טיפס על הסולם, המדענים השפריצו על הקופים האחרים זרם מים קרים בעזרת צינור. דבר זה גרם לכך שבכל פעם שמישהו מהקופים העז לנסות לעלות על הסולם, הוא קיבל מכות מהקופים האחרים. לאחר זמן מה, אף אחד מהקופים לא העז לעלות על הסולם, למרות הפיתוי הרב. ואז המדענים החליטו להוציא את אחד הקופים מהכלוב, ובמקומו הכניסו קוף אחר. כמובן שהוא מיד ניסה לעלות על הסולם על מנת להגיע לבננות. באותו רגע, הוא קיבל מכות מהקופים הוותיקים. לאחר כמה ניסיונות הוא החליט שלא לנסות יותר, למרות שלא הבין את הסיבה למכות, ולא הבין מדוע איש אינו נוגע בבננות.

למחרת החליפו המדענים קוף ותיק אחר עם קוף חדש. שוב אותו סיפור חזר על עצמו. ברגע שהקוף החדש ניסה לטפס על הסולם, כל הקופים האחרים הרביצו לו, ולכן הוא ויתר על הבננות. וכך גם עם הקוף השלישי, הרביעי והחמישי. משלא נותר אף קוף וותיק בקבוצה (תזכורת: הוותיקים הם היחידים שקיבלו שפריץ מים קרים), ניסו המדענים להחליף את אחד הקופים החדשים עם קוף אחר. ושוב הקוף קיבל מכות ברגע שניסה לטפס על הסולם, על מנת להגיע לבננות.

אם היו שואלים את הקופים מדוע הם עשו זאת, הם היו עונים: "אינני יודע, אבל כך כולם עושים"

הנמשל: כמה פעמים אנו נסחפים אחר חברה שסוגדת לממון וכבוד?!.. אילו נצא לרגע לסוכה ארעית נבין כי הכול שטויות, הבל שאין בו ממש (זוהי אגב אחת הסיבות שקוראים בחג מגילת-קהלת הפותחת בפסוק: "הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר קְהֵלֶת הַבֵּל הַבָּלִים הַכֹּל הֶבֶל ") במשך שבעה ימים אנו שוכחים הכול. אנו משאירים את ביתנו ואת רכושנו מאחור – ואת כל שאר מקורות האושר הדמיוניים – ויוצאים לדור בצריף רעוע אנו שרים, שמחים ואומרים הלל. ומגיעים לתובנות על הדברים החשובים באמת. רק מתוך הרגשת ארעיות ויציאה

ממוגבלות נוכל להבין את המשמעות האמתית של חיינו... ונגיע לשמחת תורה בשמחה אמתית על התובנות הללו.

שמחת תורה [הרה"ג מאיר גולדריך ראש ישיבה בארה"ב]

אם נתבונן בימי הסליחות פתחנו את ארון הקודש באמירת שמע קולנו , ובעוד פיוט, בראש השנה פתחנו את ארון הקודש בפיוטים מספר פעמים, ביום הכפורים בכל תפילת נעילה . בסוכות לא רק שפתחנו את ארון הקודש, הוצאנו את הס"ת לבימה וכל הצבור הקיף את התורה בהושענות, בהושענא רבא שבע פעמים, הגיע שמחת תורה, לא רק שפתחנו את ארון הקודש ולא רק שעמדנו עם התורה וכל הצבור סביבה, אנחנו מחבקים ורוקדים עם התורה, כי המטרה היא להגיע לאתה הראת לדעת כי ה' הוא הא-לקים אין עוד מלבדו, וזה מתאפשר ע"י חבור נכון ואמיתי וחם אל התורה, אהבת תורה אמיתית .

תורה נותנת איכות חיים, תורה נותנת שמחה, תורה נותנת התבוננות נכונה , בברכת התורה אנחנו אומרים "והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו . "אומר "הלבוש" כשאדם אוכל ארוחה דשנה, אכל את המנה הראשונה את הדגים , ועובר למנה העיקרית, טעם הדגים נעלם בטעם הבשר, וכשאוכל את הלפתן טעם הבשר נעלם ונשאר הטעם של המנה האחרונה, באוכל טעם מבטל טעם , אבל בתורה הטעם של אתמול מצטרף לטעם של היום והטעם של אתמול והיום מצטרפים לטעם של מחר , הערבות של תורה, זוהי מתיקות של תורה שמלווה אותנו תמיד .

שמחת תורה (פנינים)

סיפר הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע היה אחד בחור מבוגר לא יוצלח שקראו לו "מאטל נער" (מרדכי הטיפש), יום אחד ב"ה התארס "מאטל נער" עם זיווגו , ומאז קראו לו "מאטל חתן" וב"ה הגיע זמן החתונה וראו את "מאטל חתן" לפני חופתו יושב ובוכה, ושאלו אותו למה אתה כל כך בוכה בזמן שמח כל כך ענה "מאטל חתן", שעד עכשיו קראו לי עם שם "מאטל חתן" אבל עכשיו אני כבר נהיה בחזרה "מאטל נער". (הערת המלקט: כנראה שהוא לא היה כל כך נער).

והנה על זה אנו צריכים לראות שלא נבכה רק נכניס בתוכנו את היר"ט שנישאר עם השם של היום טוב, וכל הפנימיות וההשפעות ויישאר רושם אצלנו , ולא שאחרי החג אנחנו נשארים עם אותו ה"נער".

אדם הסתובב בבורסה כל היום, וכשיצא בסוף היום התלונן שהוא לא מבין , למה, כל עשירים אומרים שהולכים לבורסה והתעשרו, אני הסתובבתי כל היום עברתי את כל הבלטות, ולא התעשרתי. אמרו לו טיפש אתה, אתה חושב מלהסתובב עושים כסף, אם לא עובדים לא מרוויחים.

כך גם היה באחד לקח כריך אתו בכיס ובסוף היום טען שהוא עדיין רעב , כששאלו אותו האם לא הבאת אוכל, ענה שהביא ושומר עליו בכיס מול ליבו ...

כך גם אם לא נעבוד ביום זה רק נסתובב ביום זה בחוסר מעש, איך נשנה את מזלנו.

וכמו שמספרים על מלך אדיר שבנה לו ארמון מפואר בתכלית ההידור וכלילת היופי על ידי בנאים אומנים ומומחים שהביאם מכל קצווי תבל, כאשר עמדו בגמר המלאכה החליט המלך לקשטו בציורים וקישוטים, וקרא לארבעה ציירים מומחים בתחומם וחילק להם עבודתם שכל אחד יצייר קיר אחד, אחד מהציירים גמר בדעתו שעדיף לו להמתין עד ששלשה חבריו יסיימו את עבודתם ואז יתבונן איך לעשות מלאכתו יתרה עליהם, ברם כאשר גמרו שלושה הראשונים את מלאכתם ראה שהם כבר ציירו כל מה שאפשר עד שלא נותר לו כלום מה לעשות משלו, עד שעלה במחשבתו להחליק את הקיר ולצבעו כמו ראי, שאז ישתקפו בו יחדיו כל שלושת הקירות הנפלאים, והנה הגיע הזמן לשלם שילם המלך לג' ציירים טבין ותקילין, ולרביעי נתן לו מראה שישתקף כספם של הג' האחרים, כי על 'עבודה' מקבלים שכר.

ואנחנו, דפדפנו ביומן את כל הימים הנוראים, האם עשינו משהו?! המגיד מדובנא זי"ע הסביר, מה הטעם שאנו מחכים עם שמחת תורה עד לאחר סוכות ולא קובעים אותנו לשבועות? דהרי לכאורה שמחת התורה הייתה צריכה להיות בחג השבועות באותו יום שקבלנו את התורה, ולמה מחכים עד לאחר סוכות? אלא למה הדבר דומה, לשדכן שימים רבים הציק לבחור אחד שיאות להכיר את המשודכת, יען כי היא אישה כל כך טובה, ממש מושלמת במעלותיה. לאחר שהפליג בשבחיה והציק לו מידי יום, הסכים הבחור להצעה, אף שעדיין לא נודע לו אם נכונים דברי השדכן, כי זאת הייתה האפשרות היחידה להפטר מנדנדויו ... ועל כן ערך חופה עם מנין אנשים ומעט מזונות. אך לאחר מספר חודשים התברר שכל מה שהשדכן אמר אודות הכלה הוא כאין וכאפס לעומת המציאות, כאלו מידות טובות ואצילות נפש! כזאת יראת שמים! כיון שכך, אמר החתן, צריך לערוך חתונה כמו שצריך, שכר אולם גדול, והזמין כל מיני כלי זמר, וקרא לכל אנשי העיר לבוא לחגוג בשמחתנו. כך אנו עם התורה, ד' אמנם נתן לנו את התורה, אבל כפה עלינו הר כגיגית, ואנחנו הסכמנו, אבל לאחר חצי שנה ביחד, אנו רואים שכל מה שד' אמר זה מעט מזעיר לעומת שוויה האמתית, לכן צריך לשמוח כראוי בשמחת התורה...

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע הסביר את טעם הריקודים והשמחה בשמחת תורה על פי משל לאחד שבא לבית מלון וצווה לתת לו מכל טוב מאכלים טובים, וחדרים נאים ביותר, וכל מיני תענוגים. כך נשאר הדבר זמן רב, עד שבא בעל הבית אצלו עם חשבון גדול שישלם. אמר לו אין לי לשלם, א"ל הבעה"ב אם כן אמסור אותך למשטרה, שיעמידו אותך למשפט. א"ל ומה יהיה לך מזה, הלא לא תרוויח בזה כלום. אך כיון שאין לי לשלם, ארקוד לפניך ריקודים נאים מה שאני יכול, ועל ידי זה יתרבו הבאים כאן בשביל לחזות ברקדן המופלא שמציע בעל המלון ללקוחותיו, ותררויח עי"ז ממון הרבה כפי התשלומים המגיעים לך. וכן הוא הנמשל: שבכל הימים נוראים אנו מבקשים בני חיי ומזונני, ומבטיחים להקב"ה להיטיב את מעשינו, ובהגיע יום שמחת תורה ואין לנו מה

לשלם, רוקדים לפניו יתברך בשמחת תורתו, ומכניסים בזה הרהורי תשובה בלבבות בני ישראל, ועל ידי זה יתרבו מצוות ומעשים טובים...

תשובה ניצחת

פעם אחת בעיצומן של ההקפות הבחין דיין העיר בסנדלר פשוט שרוקד ומכרכר בכל עוז לכבודה של תורה. ניגש הדיין ושאל את הסנדלר בחיך: "מה זאת יהודי שהנך כל כך שמח? אנו לומדים ואתה שמח? אומר לך – ענה הסנדלר – ביום הכיפורים אני עומד בתפילה ומתוודה: "על חטא שחטאנו לפניך בכפת שוחד" וכי אני לוקח שוחד?! הקשה הסנדלר – ומה לי שייכות לחטא זה?! אלא, השיב הסנדלר, כל ישראל ערבים זה לזה ומתוודה אני על חטאי הדיין, ואם אני שותף לחטאך, שותף אני גם ללימוד התורה שלך!...

יכולים לתקן יותר מראש השנה ויום הכיפורים (צדיק כתמר יפרח)

סיפרו לי כמה תלמידים ששמעו מרבינו (בעהמח"ס קדושת יו"ט) בימים אחרונים של סוכות, שאמר, כשאדם מגביה רגל אחת לרקוד בשמחת תורה, בזה מתקן אדם יותר ממה שנעשה מר"ה עד אחר הימים טובים.

לקרוא את ההלל (דברי יונה ח"א דף קפ"ו)

ועד"ז כשקורין את ההלל ומברכים לפניו אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרוא את ההלל, ולכאו' מה פירוש הברכה דמשמע שאנו אומרים להקב"ה שצוותנו לקרוא את ההלל, אך העניין בזה לפי שהאדם מתבונן בנפשו איך נגש לומר הלל בפיו המחולל כ"כ בדברים בטלים ואסורים, ויחשוב בנפשו רבש"ע איך אפתח שפתי לומר הלל לפניך, ולכך בא כמתרץ א"ע לומר הן אמת שבעצמי לא הייתי יכול לבטא ולקרוא את ההלל, אך מה אעשה ואתה צוותנו לקיים מצוה זו ולפיכך אין בכוחי לפטור א"ע מן המצווה.

מימינו אש דת למו (לג, ב). 0.מקור ברוך)

משכיל אחד שאל פעם את הגאון בעל "תורת יקותיאל" זצ"ל היכן מצינו רמז לתלמוד, בתורה שבכתב. השיב לו, 'דת למו' אלה אותיות 'תלמוד', מיד עם נתינתה של התורה בימינו של הקב"ה ניתן לישראל גם התלמוד.